

HIVERNACLE DE SENTIMENTS, EMOCIONS I VALORS: Una experiència col·lectiva per a fer, pensar, ser i conviure en l'àmbit de la Formació Professional^[1]

Jordi García, Violant Estreder, Pilar Estellés

Un hivernacle és un espai construït i caracteritzat per ser un lloc per a plantar, fer créixer, reservar, estimular i facilitar el creixement harmònic de les plantes, de la vida. Es cuida controlar els factors-agents que afavoreixen tot això: temperatura, llum, humitat, és a dir, es crea un ambient, un mitjà adequat. Construir un hivernacle requereix partir d'una conceptualització, decidir un disseny, i posar en marxa una acció regular, organitzada, atenta, constant, justificada, basada en la ciència i en la pràctica. Una vegada erigit, requereix d'una labor de manteniment i seguiment, aplicant les tècniques no exemptes d'improvisació, per a potenciar els imprevistos que el creixement dels sers vius ens ofereixen.

L'experiència que relatem és la utilització de l'hivernacle com un autèntic espai educatiu. L'escenari és una aula de FP de Grau Superior del Cicle Formatiu d'Educació Infantil, de l'IFPS Misericòrdia de València. L'experiència, protagonitzada per un grup de 20 alumnes de 3r de nocturn, va ser una activitat pràctica vertebradora d'alguns continguts bàsics dels mòduls d'"Animació i Dinàmica de Grups i de Desenvolupament Socioafectiu" i "Intervenció amb les Famílies".

JUSTIFICACIÓ

"Conèixer i pensar, fer, ser i conviure" eren els quatre pilars proposats per Jacques Delors en l'informe de la UNESCO per a l'educació del segle XXI, i que el grup assumeix, després de reflexionar i entendre el seu significat.

La formació professional inicial dels educadors i educadores d'infantil de 0 a 3 anys requereix una metodologia sense una dicotomia entre teoria i pràctica. Són els mateixos principis metodològics que haurem de considerar quan exercim la nostra activitat didàctica. Es tracta de principis tan reconeguts (LOGSE, LOE) com habitualment oblidats en el treball diari en les aules: aprenentatge significatiu, activitat, glo-

balització, afectivitat, creativitat, autonomia, ... Són, entre altres, els mateixos principis que configuren una manera de pensar i fer en classe, que permeten ser i conviure per a "viure i créixer". I aquest és el nucli substantiu del que haurem de fer en les nostres escoles infantils: estimular, facilitar i possibilitar als nostres molt xicotets, però potencialment grans, alumnes; ser i viure, conviure, fer, conèixer i créixer harmònicament, saludables i feliços. La proposta de l'hivernacle ha sigut una activitat amb la qual hem tractat de posar en pràctica el que acabem d'explicar.

QUÈ PRETENÍEM?

L'hivernacle es va proposar com una activitat per a:

- o Promoure la participació i la interacció en l'aula, ja que l'hivernacle és un espai-racó de totes i per a totes.
- o Involucrar-nos de manera activa: "fer per a aprendre". Estem acostumades a ser receptores passives, que siga el professor el que parla i nosaltres escoltem. Amb aquesta proposta assimilem millor la informació, perquè aquesta forma de treballar permet viure-ho directament i fer-ho teu.
- o Destacar la individualitat del grup-classe. Cada una porta una planta, una cançó i un escrit que la identifique, així forma part d'un tot que és l'hivernacle com a grup.
- o Potenciar el treball cooperatiu i no directiu. És un mètode flexible que permet mostrar sentiments, emocions i valors. Ens ajuda a conèixer-nos i a identificar-nos amb altres persones.
- o Contrastar aquesta pràctica amb els continguts teòrics treballats en els mòduls, en un camí d'anada i tornada de la teoria a la pràctica, del pensament a l'acció.

COM VAM CONCEBRE L'HIVERNACLE?

L'"Hivernacle dels sentiments, emocions i valors" com espai singular on:

- S'expressen idees amb què refer i construir la narració de la nostra experiència.
- Tenen cabuda l'enginy, la trobada, la comunicació, l'escolta, el pensament actiu.
- Es dóna la provocació, l'autenticitat, l'estima i la cooperació.
- Es conquisten territoris personals i col·lectius invisibles als ulls de l'escola, espais reals per a les emocions.
- Les persones es commouen (moure's AMB), es potencien sensacions, la imaginació, les emocions, la metàfora, la poesia més enllà de les paraules (el gest, la veu, les mirades, el tacte, els objectes).
- Afloren i es generen inquietuds, iniciatives i accions.

Suposa per tant un intent de conquistar territoris personals i col·lectius a vegades invisibles als ulls de l'escola. L'experiència recrea un espai simbòlic i real per a les emocions. Un lloc de naturalesa i vida, un espai oníric, semblant a un úter matern i/o a una cova que proporciona recer.

DIFICULTATS INICIALS

- Per les condicions inicials de l'espai i el seu ús. Les nostres classes s'impartien en un espai gran dedicat a usos múltiples, conegut com a aula de psicomotricitat. Èsta està dividida per una gran porta corredissa que té la funció de separar la sala en dos espais, per a impartir classe a dos grups diferents. Aquesta intencionalitat ha derivat amb el temps en un espai caracteritzat per:
 - Abandó estètic i organitzatiu i d'ús bàsic de l'aula.

- Emmagatzemament de mobles i materials innecessaris. És un lloc on es deixen coses que no se sap on deixar...mobles inclús trencats...
 - Armaris tancats dels que s'han perdut les claus, junt amb altres oberts que no es poden tancar.
 - Alguns materials (cartells, papers... usats altres anys) ocupen innecessàriament armaris. Hi ha materials vells i bruts que no s'utilitzen.
 - Hi ha massa objectes i mobles.
- L'ús que dona l'institut: per a impartir classes, reunions de departament, activitats diverses (psicomotricitat, jocs, dinàmiques de grup, xerrades...).
 - Generades per la pròpia activitat, la proposta requereix unes condicions espacials mínimes: lloc amb llum natural, on es puguin deixar les coses i no es toquen, que capien suports per als materials que es necessiten.
 - Generades per l'alumnat:
 - Motivació, implicació.
 - Comprensió de la proposta (en la seua concepció, objectius, procediments...).
 - Experiències prèvies semblants.
 - Habilitats expressives en l'ús de diferents codis i llenguatges.
 - Gustos i criteris d'elecció de textos, materials...
 - Creativitat, compromís, treball...

Estes "dificultats" no han de ser considerades més que com un component inicial més d'allò que volíem fer. Es converteixen així en objectius que hem d'assolir en una primera fase del projecte. Una opció transformadora de la realitat parteix de la situació inicial valorant-la positivament. Aquesta opció requereix en conseqüència: partir d'aquest escenari inicial, començar un camí, definir els objectius, actuar flexiblement per a aprofitar els suggeriments de la dinàmica que va generant el propi projecte... descobrir possibilitats noves...

Viure el procés es converteix així en un objectiu educatiu important, l'eix fonamental que retroalimenta el projecte, més enllà dels resultats.

AIXÍ ERA

De dilluns a dimecres, en el nostre hivernacle particular, com si d'un racó en l'escola infantil es tractara, compost per un separador de reixeta i un aparador davall, cada una de les alumnes del cicle formatiu, a més del professor (que és el que va iniciar la proposta per a marcar certes pautes), tenia assignat un espai de temps (al voltant de mitja hora) on mostrava a la resta de companyes una part de la seua experiència a través d'una planta, una cançó i un relat, poesia o escrit amb les que plasmava la vivència. Durant aquest espai de temps, la resta de la classe escoltava atentament la protagonista del dia. Va ser així com ens vam anar coneixent un poc més a fons totes, i descobrint facetes o sentiments que en un principi desconeixíem totalment. Açò ens va ajudar a acostar-nos i a mirar-nos amb altres ulls.

Una cosa important a destacar és el que anava succeint a mesura que cada una de nosaltres intervenia. Anaven sorgint noves propostes, xicotetes variacions que van enriquir la inicial. Cada intervenció s'ha viscut de manera diferent, cada persona ha aportat quelcom nou, tant emocional com físic. Encara que totes elles han sigut especials, algunes han destacat per la seua emotivitat. Precisament la setmana anterior a l'exposició d'una de les companyes, havia mort sa mare, i encara que no es va centrar en aquest tema, sí que vam tindre totes una commovedora connexió aquest dia de la seua intervenció.

A partir dels temes exposats, van sorgir debats i opinions diverses molt interessants, ampliant així la visió de cada persona, la qual cosa és molt beneficiosa per a la preparació de futures educadores.

Encara que el grup-classe ja estava consolidat, i per això les persones que el formen ens coneixen i podem preveure certes actituds, en aquest exercici de l'hivernacle, hi ha hagut prou sorpreses quant a maneres d'enfocar la preparació de l'exposició i la posada en escena.

Diversos han sigut els temes que s'han tractat en el nostre hivernacle, entre ells: l'amistat, el medi ambient, viure el moment, l'amor, les actituds de les persones, la immigració... Tots ells han sigut acom-

panyats d'una planta i una cançó, a més d'altres elements que s'han consideren oportuns o significatius, com per exemple, flors, una pedra o un pergami amb el text exposat, inclús caramels i bombons per a endolcir el moment.

El grup s'ha bolcat en aquesta experiència i ha intentat traure la part més emotiva, i encara que en principi pareix poc probable que es puga arribar a aprofundir d'aquesta manera, una vegada exposat, és sorprenent veure fins on es pot arribar i totes les coses has compartit en mitja hora d'exposició. No hi ha cap dubte que aquesta experiència ha afavorit la comunicació en el grup-classe i les persones integrants s'han sentit més pròximes des que es va posar en marxa. També hi ha hagut canvis d'actituds respecte a altres companyes al conèixer-les més.

Heus ací algunes fotografies que il·lustren algunes de les exposicions.

NEXE AMB ELS CONTINGUTS DE CLASSE

Prenent com a referència part del currículum del cicle formatiu —en concret els temes que treballem en el mòdul d'“Animació i dinàmica de grups”—, hem descrit la iniciativa de l'“Hivernacle dels sentiments, emocions i valors” en relació a la nostra pròpia vida com a grup-classe.

Partint de l'anàlisi de la relació simbòlica

entre “l'hivernacle” i el concepte de grup, entenem que aquest és un espai psicològic-social. En ell, hem pogut vivenciar durant les presentacions emotivitat, calidesa, afecte, provocant més proximitat i cohesió entre nosaltres. Un aspecte important a destacar és el que anava succeint a mesura que cada una de nosaltres intervenia, com s'ha viscut, què s'ha aportat, com ens hem manifestat de manera singular enfront de la mateixa proposta... És qüestió de matisos, d'actituds... Com ha afavorit la comunicació en el grup-classe? Com s'han sentit les persones? Hi ha hagut canvis d'actituds respecte a altres companyes al conèixer-les més? Amb les exposicions hem donat peu a obrir noves vies de comunicació, reforçant la nostra autoconfiança, i també que dissipant la por escènica. És un mètode flexible que ens ha facilitat mostrar els nostres sentiments, emocions i valors -fins al límit que cada una s'ha permès-. Ens ha ajudat a conèixer-nos i a identificar-nos amb altres persones. Al mateix temps hem aguditzat el respecte i la tolerància a totes les opinions.

Considerant ara la influència dels grups sobre l'individu, assenyalem que treballar amb distintes companyes ens ha ajudat a canviar de rol. Treballar amb tota la gent del grup

permet sentir-nos més unides i integrades.

Tenint en compte els principis bàsics de l'acció de grup participatiu, concloem que “l'hivernacle” és una proposta que ha afavorit la participació de totes, el grup-classe treballa amb una finalitat comuna i aquesta activitat permet satisfer unes necessitats grupals i augmenta la productivitat perquè totes s'esforcen per fer-ho bé. La creació d'un espai físic propiciat per a l'exercici de l'activitat suposa la participació de totes a la seua preparació i disseny. El rol de líder l'ha exercit el professor (a l'explicar l'activitat i a l'iniciar-la), però va fomentar que foren les alumnes els que mantingueren viva aquesta activitat.

En relació a l'aparició de conflictes, l'experiència “de l'hivernacle” ha contribuït al descobriment de defenses i bloquejos grupals. En el seu interior han aparegut tota una gamma d'interaccions (tensions, resistències...) que han resultat difícils d'analitzar des de la pràctica a partir dels components teòrics. Però aquesta dificultat no ha sigut més que un conflicte cognitiu i procedimental, per a algunes alumnes actitudinal (negació-bloqueig front un exercici així), constituent bàsic d'un procés d'apre-

mentatge en una metodologia significativa, i basada en postulats constructivistes i d'educació comprensiva.

Aquest projecte no sols ha sigut enriquidor durant la seua vivència, sinó que va més enllà, ja que en la nostra pràctica professional ens pot resultar útil a l'hora de treballar tant amb els xiquets i xiquetes com amb les seues famílies. Entre altres idees, considerem les següents:

- o Involucrar les famílies amb “l'hivernacle”, invitant-los que ells també participen.
- o “Biblioinvernadero”, com un espai concebut per a la lectura.
- o Com un racó de joc...

...“L'hivernacle de sentiments, emocions i valors”, sens dubte tota una experiència...

Nota:

[1]: Agraïm la col·laboració de les alumnes del Cicle Formatiu de Grau Superior d'Educació Infantil de l'IFPS Misericòrdia de València, promoció 2006-09: Carolina Báuena, Mercedes Facialén, Sonia Feter, Cristina Font, Lorena Gadea, Sonia Gasent, Eva González, Cristina Marín, Emilia Martínez, Diana Pardo, Lucía Pla, Patricia Ramiro, Nuria Roig, Ángela Sáiz, Gema Tormos, Marina Villa, Laura Villar, Alejandra Yarza.

